

Yhdenvertaisen koulun rakentajat

Koulutuspäivä 1/3: Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö oppilaitoksissa
Mari Tapio, Minna Mannert ja Maria Möller, Plan Suomi, 2024-2025

- **Lasten oikeuksia ja tasa-arvoa edistävä järjestö**
- Plan International toimii yli **70 maassa**
- Työn keskiössä etenkin haavoittuvimmassa asemassa olevien **tyttöjen aseman parantaminen.**
- Suomessa mm. **globaalikasvatusta, nuorisotyötä ja vaikuttamistyötä.**

Mikä Plan International Suomi?

Globaalikoulu

- Plan International Suomen Globaalikoulu tarjoaa tukea opetussuunnitelmien mukaiseen **globaalikasvatukseen**.
- **Kouluvierailuita**, opettajien **täydennyskoulutuksia** ja **opetusmateriaalia**
- Teemoina lapsen oikeudet, kestävä kehitys, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- <https://www.globaalikoulu.net/>

Koulutuksen rakenne

1. koulutuspäivä:
**Yhdenvertaisuus- ja tasa-
arvotyö oppilaitoksissa.** Mari
& Minna/Maria (Plan).

2. koulutuspäivä:
**Normikriittinen ja
antirasistinen pedagogiikka.**
Mukana Mona Eid (THL) ja
Alice Jäske/Janina
Waenthongkham (Mixed
Finns).

Verkkotapaaminen (2 h):
pedagogisten kokeilujen
suunnitelmien esittely ja
sparraus, kouluttajina Mari,
Minna ja Maria (Plan)

3. koulutuspäivä:
**Sukupuolinormit ja
sukupuolitietoinen/
sensitiivinen opetus.** Mukana
Venla Suutari (Seta).

5 ennakko- ja välitehtävää ja
pienimuotoinen pedagoginen
kokeilu

Verkko-oppimisympäristö

HOME DASHBOARD RAPORTIT LEARN CONNECT DISCOVER

Työpöytä / Omat kurssini / Yhdenvertaisen koulun rakentajat, verkko - syksy 2024

MUOKKAUSTILA PYS

Kurssin verkko-oppimisympäristö on Plan Academy.

YHDENVERTAISEN KOULUN RAKENTAJAT, VERKKO, SYKSY 2024

Tervetuloa Yhdenvertaisen koulun rakentajat -täydennyskoulutukseen syksyllä 2024! Koulutus tarjoaa kattavan ja käytännönläheisen käsittelyn yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysymyksistä kouluympäristössä. Koulutuksen toteuttaa Plan International Suomi, ja sen rahoittaa Opetushallitus.

Tavoitteena on, että saat koulutuksesta

- vinkkejä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun sekä suunnitelmien toimeenpanoon
- tietoa sukupuolittaisesta kasvatuksesta ja antirasistisesta pedagogiikasta
- valmiuksia huomioida oppijoiden moninaisuus ja tukea heidän hyvinvointiaan sekä
- konkreettisia esimerkkejä siitä, miten koulun toimintakulttuuria voi kehittää yhdenvertaisemmaksi ja inklusiivisemmaksi.

Course ratings: Off On

YHDENVERTAISEN KOULUN RAKENTAJAT, VERKKO, SYKSY 2024

Osallistujat

Arvioinnit

Yleinen

Yleistä koulutuksesta ja ennakotehtävät

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö oppilaitoksissa

Normikriittinen ja antirasistinen pedagogiikka

Sukupuolienormit ja sukupuolisensitiivinen opetus

Pedagoginen kokeilu

+ Lisää aktiviteetti tai aineisto

YLEISTÄ KOULUTUKSESTA JA ENNAKKOTEHTÄVÄT

Tarvitsetko apua? Ole yhteydessä:

- Koulutuksen sisältöön ja suorittamiseen liittyvät kysymykset sekä Plan Academy -pulmat: Mari Tapio, 050 467 4361, mari.tapio@plan-international.org tai Maria Möller 050 313 6482, maria.moller@plan-international.org.

Kysy ja keskustele!

Muokkaa -

Muokkaa -

Muokkaa -

Muokkaa -

Muokkaa -

Miksi tämä koulutus on aiheellinen ja tärkeä?

- Koulut merkittäviä paikkoja syrjinnälle ja rasismille
- Kiusaamista kokee noin kolmasosa tytöistä ja viidesosa pojista
- Joka viides oppilas kokee rasismia / syrjintää koulussa (2020)
- Stressi (korkeat kortisolitasot) ja oppiminen
- Jokaisella oppilaalla oikeus hyvinvointiin, viihtyvyyteen, oppimiseen ja menestymiseen
- Oppimistulokset: maahanmuuttajataustaiset jäljessä kantasuomalaisista, erityisesti kielitaidossa

Saat koulutuksesta

- vinkkejä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun sekä suunnitelmien toimeenpanoon
- tietoa sukupuolitietoisesta kasvatuksesta ja normikriittisestä sekä antirasistisesta pedagogiikasta
- valmiuksia huomioida oppijoiden moninaisuus ja tukea heidän hyvinvointiaan sekä
- konkreettisia esimerkkejä siitä, miten koulun toimintakulttuuria voi kehittää yhdenvertaisemmaksi ja inklusiivisemmaksi.

Mitä googlasin?

Rakennuslehti
Are nimitti uuden toimitusjohtajan | Rakennusl...

www.toimitusjohtaja.com
Toimitusjohtaja – Joh...

Uusimaa
Markku Mollasesta Enston uusi toimitusjoh...

Bonfire Agency
Jos toimitusjohtaja ei halua olla ajatusjohtaja, yrityk...

Ilta-lehti
Nesteen toimitusjohtaja eroaa

Rakennuslehti
Saku Sipola on jo SRV:n seitsemäs toimitusjoh...

Bonfire Agency
Miten toimitusjohtaja ostaa? Tai keneltä ja mi...

www.toimitusjohtaja.com
Toimitusjohtaja – Johda ja ajattele kuin m...

Promaint-lehti
Philippe Delormesta Koneen uusi toim...

MTV Uutiset
Koneen toimitusjohtaja vaihtuu - MTVVuu...

Omavoima
Toimitusjohtajan kevätkausa 2023

Terveystalo
Toimitusjohtajan ja joht...

Eezy
Toimitusjohtaja ja johtor...

Asiakastieto
Enento Groupin uusi toimitusjohtaja...

Rakennuslehti
YIT:n uusi toimitusjohtaja Heikki Vuor...

Turun Sanomat
Postin toimitusjohtaja...

Holivatilat
Tuleva toimitusjohtaja Att...

Talouselämä
Nesteen uusi toimitusjohtaja on ...

EKE-Yhtiöt
EKE-Rakennuksessa vaiht...

Kauppalehti
Ulkomainen toimitusjohtaja tuo p...

ePressi
Pori Energian toimitusjoht...

Sama haku syksyllä 2023

Taaleri - Toimitusjohtaja
taaleri.com

Toimitusjohtajan vastuu ...
legistum.fi

Future CEO – tulevaisuuden toimitus...
seedi.fi

Gigantin toimitusjohtaja vaihtuu ...
kauppalehti.fi

Toimitusjohtaja Toni Hemminki jättää ...
hameensanomat.fi

Moderni toimitusjohtaja ei huuda ...
duunitori.fi

SRV:n uusi toimitusjohtaja ...
rakennuslehti.fi

uusi toimitusjohtaja on Venäjä-osaaja ...
talouselama.fi

Toimitusjohtaja ja johtoryhmä - SRV.fi
srv.fi

Santtu Jokisesta TPS:n uusi ...
liiga.fi

Toimitusjohtaja ja johtor ...
investors.efecte.com

Suomen Tietotoimiston toimitusjohtaja ...
att.fi

SeAMK Foorumi 18.4.: Si...
seamk.fi

Toimitusjohtaja ja johto
digla.com

Toimitusjohtaja Mika Vehvilä...
lentoposti.fi

SGN Groupille uusi toimitusjohta...

Markus Rauramo aloittaa ...

6 days ago
Arla Ruotsin uusi toimitusjohtaja tulee ...

Kojamon toimitusjohtaja sai 2019 ...
helsinki.fi

Miten toimitusjohtaja ostaa? Tai ...
kauppalehti.fi

Potius konserin toimitusjohtaja ...
lehtikari.fi

Husin toimitusjohtaja lupaa ...
yle.fi

Sukupuolten tasa-arvo

Kaikkien sukupuolten yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet sekä vallan ja resurssien tasapuolinen jakautuminen

Muodollinen tasa-arvo

syrjimättömyys ja yhdenvertaiset oikeudet ja kohtelu

Tosiasiallinen tasa-arvo

eri tilanteiden ja niiden lopputulosten suhteen

Tasa-arvohaasteita Suomessa

- Naisen ja miesten palkkaero työmarkkinoilla on 16 %
- Raskaus syrjintä on tasa-arvovaltuutetun valvontahavaintojen mukaan edelleen yleistä
- Suomi on EU:n toiseksi väkivaltaisimman maan naisille, ja myös pojat ja miehet kärsivät väkivaltakulttuurista
- Yli puolet yläkouluikäisistä ja toisella asteella opiskelevista tytöistä on kokenut seksuaalista häirintää
- Sukupuolten väliset ja sisäiset oppimiserot ovat kasvussa
- Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat kohtaavat ennakkoluuloja ja syrjintää

Lähde: Tasa-arvovaltuutetun vuosikertomus 2023

Inequality

Equal opportunities

Equal outcomes

Equality

Sosiaaliset normit

= oletuksia siitä, minkälaisia ihmiset ovat ja minkälaisia heidän tulisi olla. Kertovat, mitä pidetään hyväksyttävänä tai ”normaalina”. Voivat olla tiedostettuja tai tiedostamattomia.

Normit ovat ryhmäilmiöitä

- Omaan viiteryhmään mukautumisen eteen ollaan monesti valmiita näkemään aika paljonkin vaivaa (vaikkei siinä olisi järkeä omalta kannalta)
- Haitalliseksi ne muuttuvat, kun niistä seuraa syrjintää tai esim. syrjivää kiusaamista

Sosiaalisen maailman ja yksilön välinen vuorovaikutus

- Yksilö on sosiaalisen maailmansa, eli kulttuurinsa tuotos
- Normi: voi olla etuoikeutetulle yhtä näkymätöntä kuin vesi kalalle
- Normista poikkeava, rajoittavia rakenteita
- Evoluutio ja ulkopuolisuus

1. Kysymys: Kuinka usein joudut elämässäsi **epämukaviin tilanteisiin** tai epämukavan erityishuomion kohteeksi seuraavien ominaisuuksiesi takia?

- Ikä
- Etninen tausta
- Kansalaisuus
- Äidinkieli tai kielet
- Uskonto tai maailmankatsomus
- Sukupuoli
- Sukupuoli-identiteetti ja tapa ilmaista sukupuolta
- Seksuaalinen suuntautuminen
- Vammaisuus
- Terveystila
- Poliittinen mielipide/vakaumus

Laske jokaisen ominaisuuden kohdalla pisteet seuraavasti:

Usein: 3 pistettä

Joskus: 2 pistettä

Harvoin: 1 piste

En koskaan: 0 pistettä

Laske lopuksi yhteen kaikki saamasi pisteet.

2. Kysymys: Kuinka usein **tarkoituksella jätät kertomatta** seuraavista ominaisuuksistasi, koska epäilet sen johtavan epämukaviin tilanteisiin tai epämukavaan huomioon?

- Ikä
- Etninen tausta
- Kansalaisuus
- Äidinkieli tai kielet
- Uskonto tai maailmankatsomus
- Sukupuoli
- Sukupuoli-identiteetti ja tapa ilmaista sukupuolta
- Seksuaalinen suuntautuminen
- Vammaisuus
- Terveystila
- Poliittinen mielipide/vakaumus

Laske jokaisen ominaisuuden kohdalla pisteet seuraavasti:

Usein: 3 pistettä

Joskus: 2 pistettä

Harvoin: 1 piste

En koskaan: 0 pistettä

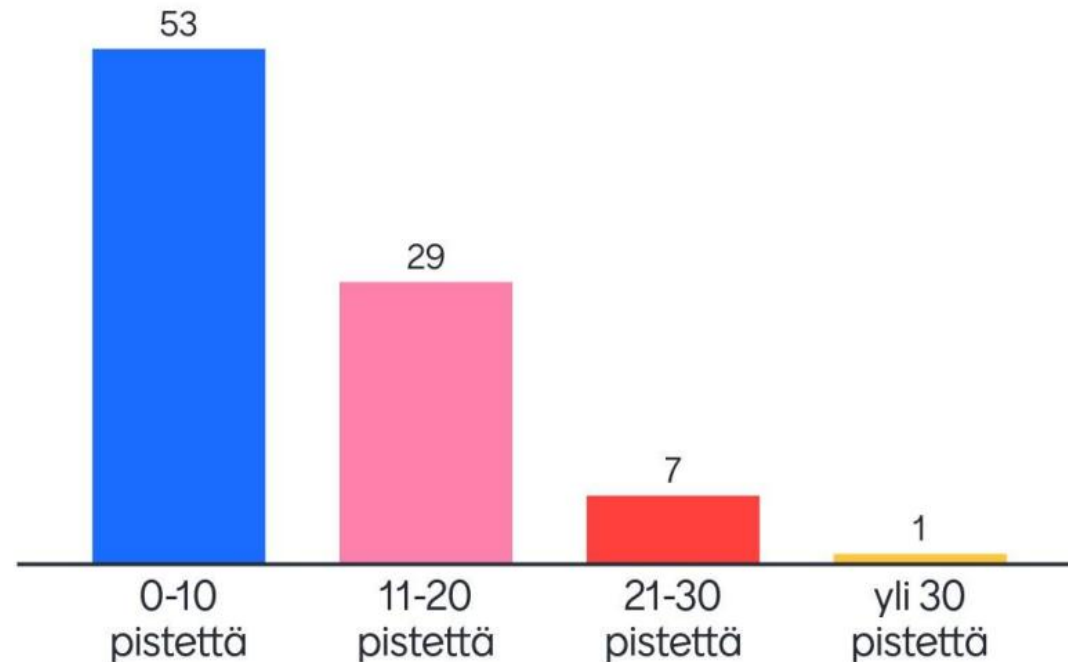
Laske lopuksi yhteen kaikki saamasi pisteet.

Yhden esimerkkiryhmän vastaus

(opettajan pedagogisten opintojen opiskelijat, syksy 2021)

Kuinka paljon sait teflon-testissä pisteitä yhteensä?

Mentimeter

Identiteetti

- Muodostuu vuorovaikutuksessa
- Yksilön ymmärrys itsestä ja ympäristön käsitys yksilöstä
- Leimautuminen (label theory): Ihminen käyttäytyy odotuksien mukaisesti
- Identiteetti on jatkuva prosessi
- Yksilö kuuluu useaan yhteisöön, voi olla sekä etuoikeutettu että sorretti

Kategorisoiminen

- Keino ymmärtää itseään, toisiaan ja maailmaa
- Tapa, jolla yksilöt tai ryhmät **itse jäsentävät omaa identiteettiään** ja asemoivat itsensä suhteessa toisiin ryhmiin ja luokkiin.
- Koituu ongelmaksi, jos yksinkertaistavia ja rajoittavia kategorisointeja → toiseuttaminen

1. Paritehtävä

Mitä opettajat / kasvattajat koulussa voisivat tehdä purkaakseen negatiivisia leimoja ja tukeakseen oppilaita uudelleenrakentamaan identiteettiään positiivisemmalle pohjalle?

Aikaa noin 5 minuuttia

Sukupuolinormit ovat sosiaalisten normien osa

A thick, hand-drawn style orange line that starts from the top right, loops around the text, and ends with a double-headed arrow pointing towards the word "osa".

Sukupuolinormit

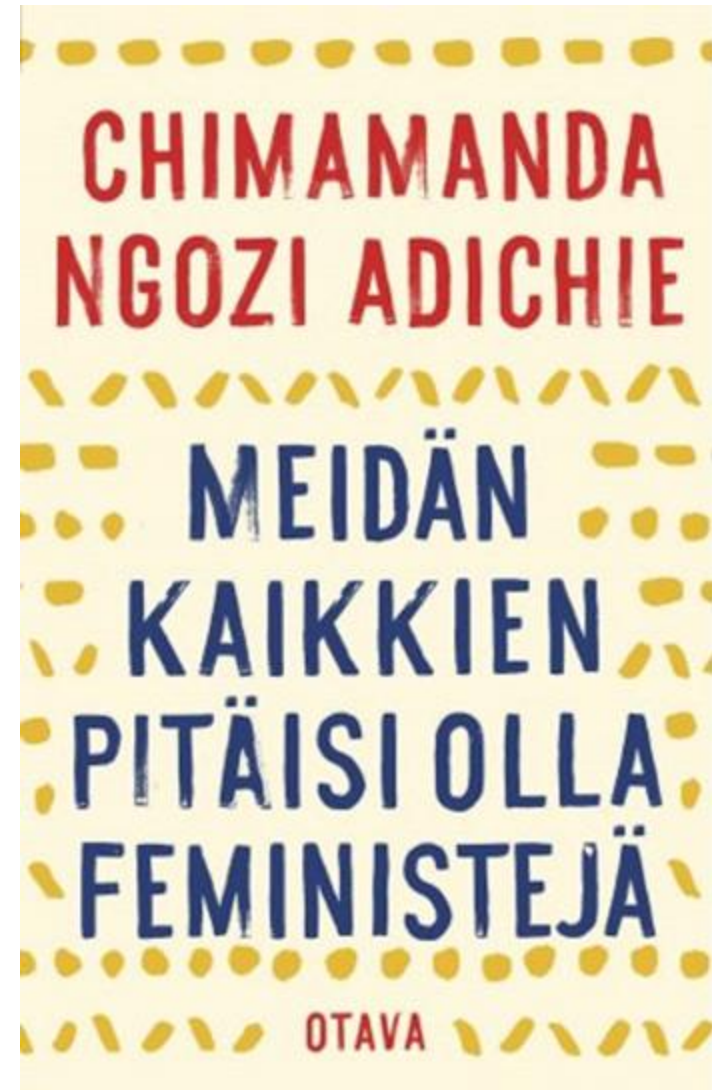
- Sukupuoli on sosiaalinen konstruktio.
- Sukupuolta ”tehdään” ja ylläpidetään kaiken aikaa.
- Sukupuolen sosiaalinen konstruktio tulee näkyväksi esim. drag-esityksissä

Sukupuolella on se ongelma, että se määrää, millaisia meidän pitäisi olla, sen sijaan että antaisi meidän olla sellaisia kuin olemme.

Kuvitelkaa, miten paljon nykyistä onnellisempi jokainen meistä olisi - miten paljon vapaampi olemaan oma itsensä - ellemmme joutuisi kantamaan sukupuoleen liittyvien odotusten taakkaa.

Sukupuolinormeja on paljon

- Tyttö/nainen, poika/mies – binääriys on normi
- Mitä tytön/pojan kuuluu tehdä/harrastaa/osata/ei osata, miltä näyttää, miten kuuluu tai saa olla/käyttäytyä, mitä voi tehdä työkseen yms.
- Myös itsensä joksikin muuksi kuin naiseksi tai mieheksi kokevia kohtaan on olemassa normeja
- Terveysteen, kauneuteen/komeuteen, kehoon ja urheiluun/liikuntaan liittyy paljon vanhoja tiedostamattomia, sukupuolittuneita oletuksia
- Sukupuolinormien purkaminen kohtaa myös aktiivista vastustusta, koska koetaan, että vallitsevien rakenteiden säilymisestä on hyötyä

Pienryhmässä

1. Millaisia sukupuoleen liittyviä sosiaalisia normeja ilmenee omassa työympäristössäsi? (luokassa/luokan ulkopuolella, opettajien kesken, oppimateriaalissa, koulun toimintakulttuurissa..)
2. Onko koulussasi mahdollista olla erilainen eli poiketa enemmistön noudattamista sosiaalisista normeista? Mitä siitä seuraa?
3. Onko normeihin liittyviä kielteisiä käyttäytymismalleja, kuten syrjivää kiusaamista mahdollista haastaa? Miten? Kuka voi vaikuttaa asiaan?

2. Paritehtävä

<https://youtu.be/iCajChD2gfM?si=HZmwBzLKrVgEXIYO>

(Opetushallitus 2022: Miten voimme ehkäistä syrjintää ja vihapuhetta)

Katso video ja keskustele: Millaisia kiusaamisen, syrjinnän ja vihapuheen ehkäisemisen keinoja sinulle jäi mieleen esitetystä videosta?

Aikaa noin 5 minuuttia

Valtarakenteet yhdenvertaisuuden haasteena

- **Sukupuoli, etnisyys, yhteiskuntaluokka** sekä **ikä** ovat sosiaalisia konstruktioita. Ne ovat kytköksissä valtarakenteisiin ja vaikuttavat siten yksilön koulumenestykseen, koulutuspolkuun, vaikutusvaltaan, osallisuuteen, valintamahdollisuuksiin sekä kuulluksi tulemiseen.
- Etnisyys, sekä sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen teemoina seuraavissa koulutuspäivissä

Yhteiskuntaluokka ja koulutuspolut

Pierre Bourdieu:

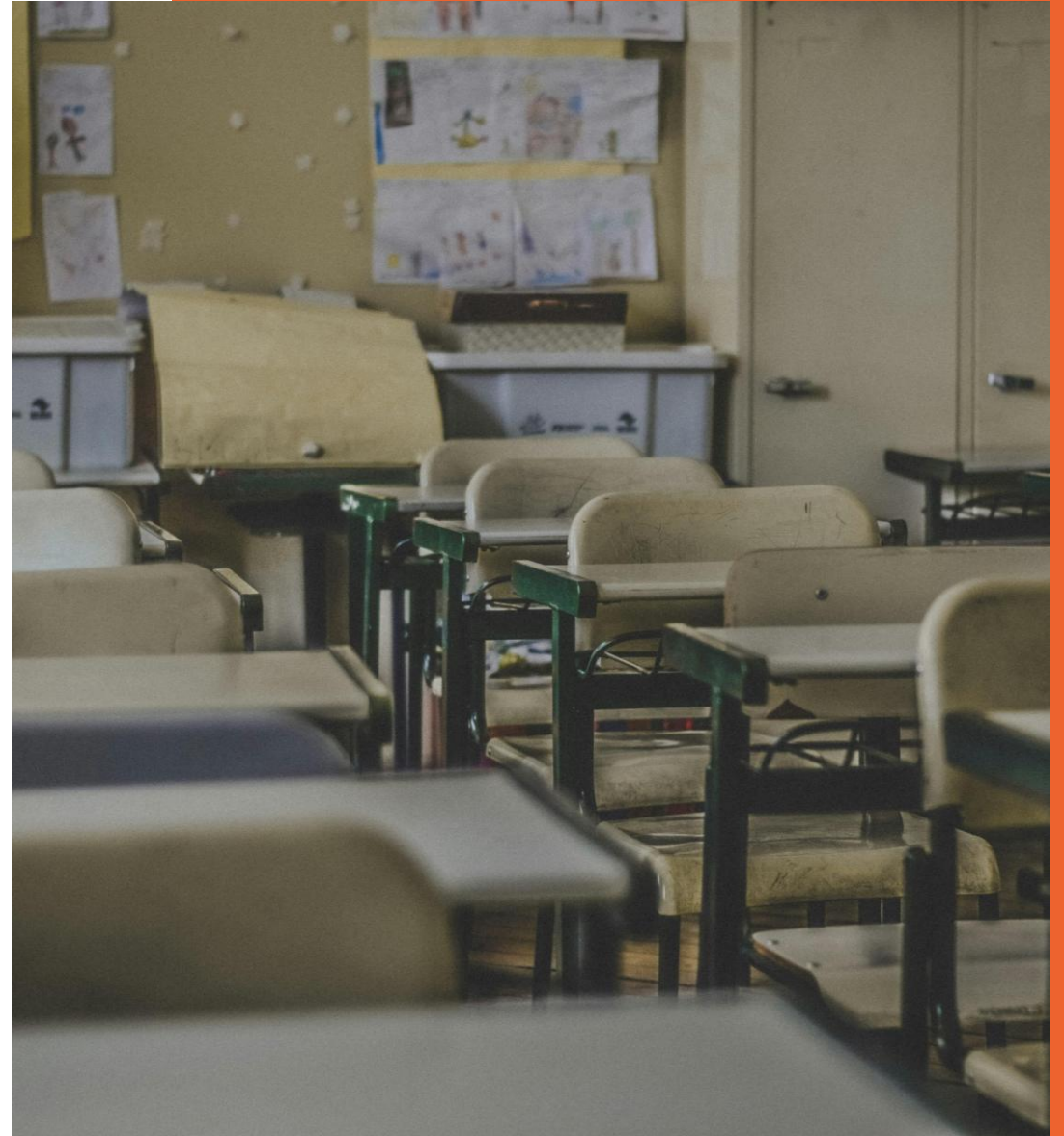
Habitus viittaa yksilön sisäistettyihin, alitajuisesti opittuihin tapoihin, käytäntöihin ja ajattelumalleihin

- Keskiluokkaiset oppilaat omaksuvat habituksen, joka sopii yhteen koulun vaatimusten ja odotusten kanssa
- habitus voi olla ristiriidassa koulun normien kanssa, mikä voi johtaa vieraantumisen tunteisiin
- Kulttuurinen-, sosiaalinen- ja taloudellinen pääoma

Yhteiskuntaluokan vaikutus oppilaiden elämään koulumaailmassa

Paul Willis, *Learning to labour* (1977)

- tutki, miten työväenluokan lapset luovat alakulttuurin vastustaakseen koulun keskiluokkaisia normeja ja arvoja
- ”Anti-koulukulttuuri”
- Koulutustaso usein periytyvää

3. Paritehtävä

Pohtikaa yhdessä:

- Miten koulun kulttuuri ja käytännöt voivat vahvistaa tai purkaa lasten/ nuorten luokkasidonnaista ulkopuolisuutta?

Aikaa noin 5 minuuttia

Ikä ja valtarakenteet koulumaailmassa

- Opettaja-oppilas dynamiikka on hierarkkinen
- Lasten kokemuksia ja näkemyksiä voidaan vähätellä
- Monet opetusmenetelmät tukevat edelleen opettajajohtoista lähestymistapaa, jossa oppilaiden aktiivinen osallistuminen jää toissijaiseksi.
- Oppilaiden kuunteleminen ja heidän osallisuutensa tukeminen on olennaista yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi.

Kohti osallistavaa ja tasa-arvoista oppimisympäristöä

- Osallistava pedagogiikka
- Dialoginen suhde oppilaisiin
- Reflektoiva oppimisympäristö
- Ymmärrys toisiamme kohtaan heikentää ennakkoluuloja, yksinkertaistavia ajattelutapoja ja kategorisointeja
- Itsereflektio: omat ennakkoluulot
- Itsemyötätunto

4. Paritehtävä

Miten oppilaiden välinen dialogi ja kulttuuristen erojen parempi ymmärtäminen voi parantaa yhdenvertaisuuden kokemusta luokassa? Keksikää esimerkkejä, joissa oppilaiden välinen ymmärrys on kasvanut dialogin kautta.

Aikaa noin 5 minuuttia.

Haitallisten valtarakenteiden ja normien purkaminen –onko se mahdollista?

- On, mutta yhteiskunnalliset muutokset tapahtuvat yleensä (ei aina) hitaasti
- Kohtaa usein vastustusta. Rakenteet ovat syvälle juurtuneita, tukevat vallitsevaa järjestystä
- Toimivat pitkälti tiedostamattomalla tasolla.
- Normien ja valtarakenteiden muuttaminen edellyttää jatkuvaa työtä, tietoista toimintaa ja laajamittaista yhteistyötä, jotta uudet tasa-arvoisemmat rakenteet voivat juurtua yhteiskuntaan.

Haitallisten normien muuttaminen onnistuu...

- rakenteita ja lainsäädäntöä muuttamalla
- levittämällä asennemuutosta tukevaa tietoa mm. median ja kulttuurin kautta
- vaikuttamalla niihin yksilöihin, joilla päätäntävalta nuorten elämästä
- vaikuttamalla nuoriin
- keskustelevalle ja refleктоivalle tyylillä
- positiivisia vaikutuksia korostaen
- hyväksymällä muutoksen hitauden
- verkostoitumalla muiden samalla asialla olevien kanssa

Lähde: Plan International, Planting Equality -koulutus

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelu oppilaitoksissa

Kestävä kehitys – sosiaalinen kestävyys – yv:n ja ta:n edistäminen myös globaalisti

YK:n Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteissa on suoraan sukupuolten välisen tasa-arvon, rauhan ja oikeudenmukaisuuden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen.

Lisäksi tavoite 4.7: Kaikkien tulisi saada tietoja ja taitoja kestävän kehityksen teemoista.

-> Viittaa kaikkeen globaalikasvatukseen, josta yv:n ja ta:n edistäminen on yksi osa-alue

Miksi tasa-arvotyötä? 1/3

- Tasa-arvobarometrin (2017) mukaan kolmasosa opiskelijoista koki, että **opetusmateriaaleissa ilmenee sukupuolistereotypioita.**
- Kymmenesosa sekä nais- että miesopiskelijoista arveli **sukupuolensa vaikuttavan opintosuoritustensa arviointiin.**
- On havaittu, että opettaja suhtautuu kielteisemmin poikiin ja oppilaisiin, joilla on oppimisvaikeuksia tai käyttäytymisen haasteita (Pakarinen ym. 2018)
- Palautteen sukupuolittuneisuus: Erityisesti taito- ja taideaineissa opettajat kertoivat antavansa pojille kannustusta ja palautetta matalammalla kynnyksellä. (Pöysä & Pesu 2018)

Miksi tasa-arvotyötä? 2/3

- Häiritsevää seksuaalista ahdistelua ja ehdottelua on kokenut 45 % 8.-9. lk:laisista tytöistä, lukiolaistytöistä 47,5 % ja amm. koul. tytöistä 49 %, sukupuoli (sp)- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvista 45-48 % (pojista 12 / 8 / 9 %) - tosin seksuaalista häirintää **koulussa** kokenut 1,6-6 %
- Sp-vähemmistöihin kuuluvista 8.-9.-luokkalaista 24 % ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvista 20 % ilmoitti **koulun aikuisen kiusanneen** häntä koulussa
- Sp- ja seks.vähemmistöihin kuuluvista 8.-9.-luokkalaisista **seksuaaliväkivaltaa** vuoden aikana oli kokenut 18–19 % ja **syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla** oli kokenut 62 / 55 % (Kouluterveyskysely 2023)

Miksi tasa-arvotyötä? 3/3

- Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat sekä ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat **kiusaamista, syrjintää ja seksuaalista häirintää** koulussa useammin kuin muut.
(Kouluterveyskysely 2021).
- Yli 40 % nuorista kokee, etteivät opettajat ja aikuiset ymmärrä lasten ja nuorten moninaisuutta ja erilaisia taustoja hyvin. Noin 40 % nuorista on sitä mieltä, että **koulussa ei voi olla oma itsensä**.
(Suomen UNICEF 2021)

Stereotypiat

- Stereotypia on **yleistetty kuvaus** jostakin sosiaalisesta ryhmästä.
- Tunnusomaista sille on, ettei se ota huomioon ryhmän jäsenten **yksilöllisyyttä**.
- Mitä sukupuolistereotypioita tunnistat?
- **Stereotypiauhka** tarkoittaa sitä, että ihminen pelkää toteuttavansa omaa ihmisryhmäänsä koskevan stereotypian ja sen takia epäonnistuu/alisuoriutuu. Ilmiö on tieteellisissä tutkimuksissa todistettu (Steele & Aronson 1995).

Mitä voin tehdä stereotyyppien purkamiseksi?

- Havainnointi ja reflektointi: miten stereotyyppit ilmenevät ja vaikuttavat minuun?
- Positiivinen identiteetin vahvistaminen vähentää stereotyyppiauhkaa
- Kuvat epästereotyyppisistä tilanteista avartavat lasten käsityksiä →
Representaation merkitys

Kuva: Planin kampanja "Tyttöjen ja poikien mediaanilelut" (2018)

Sukupuolitietoisuus

- Sukupuolitietoinen opettaja (kasvattaja) mm.
 - tunnistaa omia taipumuksiaan suhtautua oppilaisiin (lapsiin/nuoriin) eri tavoin sukupuolen mukaan
 - purkaa työyhteisössään opetuksen (kasvatuksen) sukupuolittavia ajattelu- ja vuorovaikutusmalleja sekä käytäntöjä
 - osaa tukea oppilasta (lasta/nuorta) oman sukupuolen itsemäärittelyssä tämän prosessin eri vaiheissa.

(Tasa-arvotyö on taitolaji –opas 2015)

Reflektio: Miten itse toimin, miten meillä toimitaan tällä hetkellä?

Pohdi sukupuolitietoisuuden toteutumista omassa opetuksessasi/ohjauksessasi ja yleisesti oppilaitoksessasi tällä hetkellä.

Missä olet ja olette jo hyvässä vauhdissa, missä olisi vielä kehitettävää?

Mieti yksi asia, joka voitaisiin melko helposti muuttaa sukupuolitietoisuuden kannalta paremmaksi!

(lähde: [Tasa-arvotyö on taitolaji –opas](#) 2015)

Onko opetus ja ohjaus koulussanne sukupuolitietoista?

Asiat, joihin olen tyytyväinen koulussani

- Opetuksella tuetaan yhdenvertaisesti kaikkien oppilaiden oppimista ja hyvinvointia (monipuoliset opetusmenetelmät, oppimisympäristöt ja verkostot). ☐
- Opettajat eivät luokittele tyttöjä tietynlaisiksi ja poikia tietynlaisiksi (tytöt kilttejä ja ahkeria, pojat luovia ja rohkeita). ☐
- Oppilaita ei ryhmitellä sukupuolen mukaan, ellei siihen ole erityistä perustetta (esim. suihkussa käynti). ☐
- Koulussa käsitellään avoimesti sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä asioita. ☐
- Oppimateriaalit valitaan ja laaditaan sukupuoli- ja tasa-arvotietoisesti. Varmistetaan, että niissä esiintyy sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta, tyttöjä ja poikia eri tehtävissä sekä erilaisia perhemalleja. ☐
- Opettajat kyseenalaistavat stereotyyppisiä sukupuolirooleja, työnjakoa, heteronormatiivisuutta ja yksipuolisia perhemalleja. ☐
- Opettajat edellyttävät samoja asioita oppilailta sukupuolesta riippumatta. Sukupuoli ei vaikuta opintosuorituksen arviointiin. ☐
- Oppilasta rohkaistaan myös perinteisesti sukupuolelleen epätyypillisiin koulutus- ja työura- valintoihin. ☐

Oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä ohjaa... 1/2

- **Yhdenvertaisuuslaki:** "Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi" -- "Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi" + oppilaita ja huoltajia tulee kuulla edistämistoimiin liittyen
- **Tasa-arvolaki:** "Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain [tai max. 3 v:ksi kerrallaan] laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa." -- "Erityistä huomiota tulee kiinnittää (...) seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen."

Oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä ohjaa... 2/2

- POPS 2014: "Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta." (s. 18)
- LOPS 2019: "Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia." (s. 16)
- Amm. tutkintojen perusteet: yhdenvertaisuus opiskelijaksi ottamisessa, yksilölliset ja joustavat opintopolut yms.
- Oppilaitosten **yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma** tuli vuonna 2017 pakolliseksi

Yhdenvertaisuuslain uudistus

1.6.2023- ➤

“Koulun on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin oppilaaseen kohdistuvan häirinnän poistamiseksi. Koulutuksen järjestäjä syyllistyy syrjintään, jos näin ei toimita. Lisäksi häirinnän määritelmä muuttuu niin, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään.”

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kampanja
[Turvallinen koulu on vapaa häirinnästä](#)

Millainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tulee olla?

- Tasa-arvosuunnitelma: Laadittu **yhteistyössä** oppilaiden/opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa (heitä kuullen)
- Suunnitelman **tulee sisältää**: 1. Selvitys, 2. Toimenpiteet ja 3. Arviointi toimenpiteiden toteuttamisesta sekä niiden tulokset.
- **Päivitettävä** ainakin joka kolmas vuosi, mieluiten kerran vuodessa.
- Yhdenvertaisuussuunnitelmaa tehdessä tulee kuulla myös huoltajia toimenpiteistä.
- Jokaisella oppilaitoksella/yksiköllä on oltava **oma suunnitelmansa, joka perustuu juuri sen yksikön tilanteeseen.**

Ta-/yv-suunnittelu eri oppilaitosmuodoissa

- V. 2019 tehdyn OPH:n selvityksen mukaan lähes kaikissa perusopetuksen kouluissa oli ta-suunnitelma. Koulukohtaisten suunnitelmien laatu kuitenkin vaihtelee, osa ei täytä lain vaatimuksia.
- V. 2023 toisen asteen ta- ja yv-suunnitelmien kartoituksessa huomattiin, että osassa oppilaitoksia suunnitelma koskee vain henkilöstöä tai toimenpiteet eivät perustu yhdessä opiskelijoiden kanssa tehtyyn arviointiin epäkohdista tai arviointiin ylipäätään

(lähde: OPH:n [Sanoista tekoihin – ta ja yv –webinaarin diaesitys](#) 31.1.2024)

	Yhdenvertai- suussuunni- telma	joka on laadittu yhdessä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa	Tasa- arvosuun- nitelma	joka on laadittu yhdessä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa
Lukio	93 %	88 %	98 %	89 %
Ammatillinen	89 %	80 %	93 %	83 %

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus-suunnitelman sisältö, esimerkki 1/2

AIKATAULU & SEURANTA

- Mikä on realistinen aikataulu suunnitelman toteuttamiseen?
- Milloin pohdimme, miten meni? Miten käymme asiat läpi?

NYKYTILANTEEN KARTOITUS

- Minkälainen tilanne oppilaitoksessa on juuri nyt? Mitä teemme hyvin, mitä pitäisi kehittää?

TAVOITTEET

- Miten haluamme, että asiat ovat meidän koulussamme? Mihin keskitymme ja miksi?

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman sisältö, esimerkki 2/2

TOIMENPITEET

- Mitä tarvitsemme, jotta pääsemme tavoitteisiimme? Miten toimimme?

VASTUUT

- Kuka/ketkä ovat vastuussa mistäkin toimenpiteestä?

Jutellaan ryhmissä!

- Millaisia teidän oppilaitostenne/kunnan tasa-arvo-/yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat? Tuntevatko henkilöstö ja oppilaat suunnitelmat?
- Onko suunnitelma integroitu toiseen suunnitelmaan, onko se ollut onnistunut ratkaisu?
- Onko suunnitelma kokemuksenne mukaan tehty oppilaita ja huoltajia kuullen, toimipistekohtaisesti, kunkin yksikön nykytilanne kartoittaen ja päivitetäänkö sitä riittävän tiuhaan?
- Miten toimenpiteitä seurataan ja arvioidaan? Ovatko toimenpiteet olleet riittäviä/järkeviä?

Kehittyminen – Oman oppilaitoksen tilanne

- **Arvokeskustelu** tärkeää: mihin olemme sitoutuneet, miten sitoutuminen näkyy oppilaitoksen arjessa konkreettisina tekoina ja toimenpiteinä sekä asenteina?
- Onko tiedostettu **valta-asemat ja normit** (vrt. teflon testi)?
- Uskalletaanko/osataanko puuttua rakentavasti, jos havaitaan epätasa-arvoista kohtelua tai tahattomia mikroaggressioita?

https://youtu.be/hDd3bzA7450?si=ADkoNLh_uOTED45U

Muutospolku – mistä löydät oman oppilaitoksesi tai itsesi?

Yv:n ja
ta:n
edistä-
misen
vaiheita
/tasoja

PELKOALUE

"Eikös meillä ole kaikki aika hyvin?"

Väistellään hankalia kysymyksiä ja aiheita, koska se on enemmistölle helpompaa ja mukavampaa.

Jutellaan pääasiassa valmiiksi samanmielisten ja –kielisten ja eniten itseltä näyttävien kanssa.

OPPIMISALUE

"Meillä ei ole kaikki hyvin."

Enemmistöön kuuluminen antaa osalle etuoikeuksia ja valtaa.

Halutaan oppia rakenteellisesta epätasa-arvosta ja syrjinnästä.

Ollaan tietoisia omasta asemasta ja tiedon puutteista.

Kuunnellaan niitä, joihin ei itse identifioiduta ja jotka ajattelevat eri tavoin.

KASVUALUE

"Minä saatan hyötyä epätasa-arvosta tai syrjinnästä."

Välillä tuntuu epämukavalta, ja se on ihan ok.

Puututaan epätasa-arvoon ja syrjintään.

Ei lannistuta, vaikka ei ole helppoa.

Luovutetaan valtaa marginalisoiduille.

Halutaan tietoisesti oppia lisää niiltä, jotka eivät ole kuten minä.

Kehittyminen – Opettajan/kasvattajan valta ja vastuu

- ➔ Tietoisuus omasta valta-asemasta suhteessa oppilaisiin ja/tai alaisiin, jos olet johtotehtävissä
- ➔ Niiden, joilla on enemmän valtaa, tulee ottaa myös enemmän vastuuta niistä, joilla valtaa ja oikeuksia on vähemmän, jakaa valtaa yms. (vrt. myös globaali vallan ja resurssien jakautuminen)
- ➔ Normikriittisyys tarkoittaa sitä, että tiedostamisen jälkeen tuo aktiivisesti omassa toiminnassaan esiin valta-asetelmia ja normeja ja niiden seurauksia, kyseenalaistaa ja haastaa niitä
- ➔ Normikriittinen pedagogiikka = normikriittisyyttä osana opetusta ja oppilaitoksen toimintakulttuuria

Mikä on opettajan/kasvattajan vallassa ja vastuulla? 1/2

- Itserereflektio ja omien käsitysten ja ymmärryksen laajentaminen, monenlaisten ihmisten kokemuksiin tutustuminen
- Ryhmän tunne- ja vuorovaikutusilmapiiriin vaikuttaminen
- Haitallisten normien, vääristyneiden ja faktoihin perustumattomien käsitysten ja oletusten aktiivinen purkaminen (myös käsittely oppilaiden kanssa), kun niihin törmää esim. oppimateriaaleissa, omassa, nuorten tai kollegojen puheessa tai toiminnassa

Mikä on opettajan/kasvattajan vallassa ja vastuulla? 2/2

- Teemoista puhuminen nuorten kanssa – mm. haitalliset normit, sukupuoli- ja muut stereotypiat, rasismi, syrjinnän ja rasismin tunnistaminen, ihmisoikeuksien näkökulma – muista järjestöjen maksuton tuki ja tarjonta (vierailijat luokkiin, oppimateriaalit/tehtävät, koulutukset kasvattajille)
- Oppilaitoksessa esiintyvään syrjintään, häirintään ja rasismiin puuttuminen:
 - Yhteisten puuttumiskäytänteiden luominen ja käytäntöjen noudattaminen
 - Puuttuminen, kun kohtaa syrjivää/rasistista puhetta tai toimintaa
 - Moniammatillinen yhteistyö ja työskentely oppilaitoksen sisällä, jos esim. oppilasryhmän sisällä pulmia vuorovaikutuksessa ja toiminnassa

Muutos ja motivaatio

First Follower: Leadership Lessons from Dancing Guy

<https://youtu.be/fW8amMCVAJQ?feature=shared>

- Liikkeen aikaansaaminen!
- Motivaatio (sisäinen ja ulkoinen, palkinnot, hyödyt/tulokset, esimerkki)

Lähteet 1/2

- Jääskeläinen ym. 2015. [Tasa-arvotyö on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa.](#) Opetushallitus.
- Kouluterveyskysely 2021. [Tilastokuutio, kaikki indikaattorit, perusopetuksen 8. ja 9. luokan, lukion ja ammatillisen oppilaitoksen ydinsisältö.](#)
- Kouluterveyskysely 2023. [Tilastokuutio, kaikki indikaattorit, perusopetuksen 8. ja 9. luokan, lukion ja ammatillisen oppilaitoksen ydinsisältö.](#)
- Pöysä & Pesu 2018. Opettajien kokemukset tyttöjen ja poikien välisen tasa-arvon toteutumisesta kouluissa. Teoksessa Pöysä & Kupiainen (toim.) [Tytöt ja pojat koulussa – Miten selättää poikien heikko suoriutuminen peruskoulussa?](#) Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 36/2018. Helsinki.
- Ryhtä, Teija 2023. Sukupuolinormit ja sukupuolisensitiivinen opetus. Seta, koulutusdiat. Yhdessä kohti yhdenvertaista koulua –koulutus, Plan.

Lähteet 2/2

- Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. [Tasa-arvobarometri 2017](#). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8/2018.
- Steele, C. M., & Aronson, J. 1995. Stereotype threat and the intellectual test performance of African Americans. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(5), 797–811.
- [Tasa-arvovaltuutetun vuosikertomus 2023](#)
- THL 2024. [Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien 8.-9.-luokkalaisten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019-2023](#). Tutkimuksesta tiiviisti.
- Unicef 2021. [Hyvän elämän ja arjen ainekset. Suomen UNICEFin kysely 13-18-vuotiaille nuorille](#).

Lähteet yhteiskuntaluokan, sukupuolen rakentumisen ja iän teemoista 1/2

Leimautumisen teoria (Labeling Theory):

Becker, H. S. 1963. Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance. Free Press.

- Klassikkoteos, jossa käsitellään leimautumista ja sen vaikutuksia yksilöön ja yhteiskuntaan

Työväenluokan lasten kulttuurista ja koulumaailman vastustamisesta:

Willis, P. 1977. Learning to Labour: How Working Class Kids Get Working Class Jobs. Saxon House.

- Tutkimus työväenluokan lasten koulukokemuksista ja heidän suhtautumisestaan koulun arvoihin

Habituksesta ja pääomasta:

Bourdieu, P. 1984. Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste. Routledge.

- Kulttuurinen pääoma ja habituksen vaikutus yhteiskunnalliseen asemaan

Lähteet yhteiskuntaluokan, sukupuolen rakentumisen ja iän teemoista 2/2

Valtarakenteista:

Foucault, M. 1977. Discipline and Punish: The Birth of the Prison. Pantheon Books.

- Tutkimus valtarakenteista ja niiden vaikutuksesta yhteiskunnan normien ylläpitämiseen

Sukupuolentutkimus:

Butler, J. 1990. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. Routledge.

- Butler on keskeinen tutkija sukupuolen sosiaalisen rakentumisen tutkimuksessa

Connell, R. W. 2005. Masculinities. University of California Press.

- Teos tutkii sukupuolen ja maskuliinisuuden vaikutuksia koulutusjärjestelmässä

Ikä ja koulutuksen valtarakenteet:

Hagestad, G. O., & Uhlenberg, P. 2005. Should We Be Thinking About Age Stratification in a New Way? Advances in Life Course Research, 10, 19-34.

- Artikkel, joka käsittelee iän ja ikärakenteiden vaikutuksia yhteiskunnassa ja koulutuksessa.

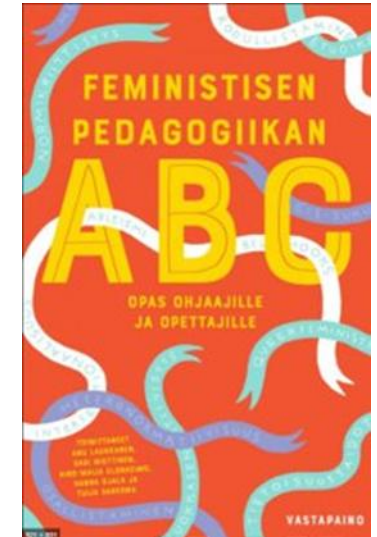
Planin materiaaleja

- Alakoululaisille: [Lapsen oikeuksien kymppi](#) (erit. oppitunti 3, FIN ja SVE)
- Yläkoululaisille ja 2. asteelle:
 - [Tasa-arvon tekijät –oppimispelikortit \(2024\)](#)
 - [Antirasismijuliste \(2024\)](#)
 - [Nuorten Timantti –tapahtuman \(2024\) tallenne ja oppimateriaali, yhdenvertaisuus- ja antirasismi-teemoista](#)
 - [Sanoista tehty](#) (FIN ja ENG)
 - [Oppimateriaali vaikuttamisesta nettikeskusteluihin](#)
 - [Vihapuheesta dialogiin](#) (FIN ja SVE)
 - [Valokuvanäyttelyt](#), osassa oppimateriaali/tehtävät mukana
- Ja paljon lisää osoitteesta globaalikoulu.net!

Oppaita ja työkaluja

- THL:n [tasa-arvosanasto](#)
- [Verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille \(THL, verkossa\)](#)
- [Tasa-arvotyö on taitolaji \(OPH 2015\)](#)
- [Tasa-arvolaki, oppilaitokset ja sukupuolen moninaisuus \(STM 2016\)](#)
- Feministisen pedagogiikan ABC (Laukkanen ym. 2018)
- [Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö toisella asteella -opas \(OPH 2019\)](#)
- [Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa \(OPH 2018\)](#)
- [Tasa-arvokompassi. Työkalu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön oppilaitoksissa \(RKI 2020\)](#)

Materiaalia ja harjoituksia

- [Kaikkien amis -sivusto](#)
- [Apuväline osallistavaan työhön koulussa](#) (Ekvalita 2020)
- Kaikkien amis -sivuston [työkalupakki](#)
- [Setan materiaalit opetusalan ammattilaisille](#)
- [“Tää on kuka mä oon”](#). Setan videot ja oppimistehtävät sateenkaarinuorista
- [Älä oleta - normit nurin! Normikriittinen käsikirja yhdenvertaisuudesta, syrjinnän vastustamisesta ja vapaudesta olla oma itsensä](#)

Vielä opetusmateriaalia tasa-arvosta

- ISOT-hanke/Jyväskylän yliopisto: **Mitä väliä sukupuolella?** Ideoita ja ajatuksia tasa-arvosta keskustelemiseen yläkoulussa. [Ladattavissa](#).
- Rauhankasvatusinstituutti: [tehtäviä tasa-arvosta eri kouluasteille](#)

Planin uudet Tasa-arvon tekijät -oppimispelikortit

Videoita

- BBC Stories: [Girl toys vs. boy toys: The experiment](#) -video (kesto 3:25)
- Inspiring the Future – Redraw the Balance, <https://youtu.be/qv8VZVP5csA> (kesto 2:07)
- Yksittäistapaus-lyhytelokuvat, esim. Pysäkki (6 min) <https://areena.yle.fi/1-50278206>

Kiitos!